

YUNAN ANTOLOGYASI

Oktay Rifat Şair ve dilci Samih Rifat'la Münevver Hanım'ın oğlu. 10 Haziran 1914'te, babasının vali olarak bulunduğu Trabzon'da doğdu. İlkokulu Ankara'da okudu. Ankara Erkek Lisesi'ni (1934) ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1937). Hukuk doktorası yapmak üzere Maliye Bakanlığı tarafından Paris'e gönderildi; ancak II. Dünya Savaşı'nın patlaması üzerine 1940 yılında doktorasını tamamlayamadan yurda döndü. Askerlik hizmetini yaptıktan sonra bir süre Maliye Bakanlığı'nda ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde çalıştı; bir süre de Ankara ve İstanbul'da serbest avukatlık yaptı. İlk eşi Türkân Hanım'ın ölümünden sonra 1945 yılında, Fransızca öğretmeni ve çevirmen Sabiha Omay'la evlendi. Bu evlilikten bir oğlu oldu. 1961 yılında İstanbul'da Devlet Demiryolları I. İşletme Hukuk Müşavirliği bürosunda avukat olarak çalışmaya başladı ve 1973'te bu görevinden emekliye ayrıldı. Yaşamının geri kalanını İstanbul'da ve –yaz aylarında– Ayvalık, Altınova'da geçirdi. 18 Nisan 1988'de İstanbul'da öldü.

Lise yıllarında tanıştığı Orhan Veli Kanık ve Melih Cevdet Anday'la birlikte çıkardıkları *Garip* (1941) adlı kitapla yeni Türk şiirinin kurucuları arasında yer alan Oktay Rifat, 1956 yılında yayımladığı *Perçemli Sokak* adlı kitapla, aynı dönemde ortaya çıkan İkinci Yeni akımına koşut bir çizgi içine girdi; kimi eleştirmenler tarafından da bu akımı başlatan ozanlardan biri sayıldı. Başlangıçta, dönemine göre yeni bir hava içinde güçlü aşk şiirleri, halk deyim ve söyleyişlerinden yararlanan başarılı taşlamalar yazan Oktay Rifat, *Perçemli Sokak*'tan sonra her kitabında yeni bir ses ve biçim arayışıyla okurun karşısına çıktı ve ölümünden kısa süre önce yayımladığı *Koca Bir Yaz*'a dek her kitabıyla yazın çevrelerinde geniş yankular uyandıran bir ozan oldu. Şiirlerinin yanısıra yazdığı çok sayıda tiyatro oyunu ve ileri yaşlarında kaleme aldığı üç roman da benzer bir ilgiyle karşılandı.

Yapıtları:

Şiir: *Garip* (Orhan Veli ve Melih Cevdet'le birlikte) 1941; *Güzelleme*, 1945; *Yaşayıp Ölmek*, *Aşk ve Avarlık Üstüne Şiirler*, 1946; *Aşağı Yukarı*, 1952; *Karga ile Tilki*, 1954; *Perçemli Sokak*, 1956; *Âşık Merdiveni*, 1958; *Latin Ozanlarından Çeviriler*, 1963; *Yunan Antologyası*, 1964 (bu son iki kitap Oktay Rifat'ın vasiyeti doğrultusunda ölümünden sonra toplu şiirleri arasına alınmıştır); *Elleri Var Özgürlüğün*, 1966; *Şiirler*, 1969; *Yeni Şiirler*, 1973; *Çobanlı Şiirler*, 1976; *Bir Cığara İçimi*, 1979; *Elifli*, 1980; *Denize Doğru Konuşma*, 1982; *Dilsiz ve Çıplak*, 1984; *Koca Bir Yaz*, 1987.

Roman: *Bir Kadının Penceresinden*, 1976; *Danaburnu*, 1981; *Bay Lear*, 1982.

Ozanın kaleme aldığı çok sayıda oyundan kendi yaptığı bir seçme (*Birtakım İnsanlar, Kadınlar Arasında, Atlar ve Filler, Çil Horoz, Yağmur Sıkıntısı*) 1988'de *Toplu Oyunlar* başlığı altında; ölümünden sonra bir araya getirilen yazı ve denemeleri de 1992 yılında *Şiir Konuşması* başlığı altında kitaplaştırılmıştır. Bunların yanısıra Oktay Rifat genç yaşlarından başlayarak, özellikle Fransız yazınından birçok yapıtı –bir bölümünü eşi Sabiha Rifat'la birlikte– dilimize kazandırmış, dönem dönem dergilerde yayımladığı çeviri şiirler de ölümünden sonra oğlu Samih Rifat'ın hazırladığı *Gece Yazı* (1994) adlı kitapta bir araya getirilmiştir. Ozanın kitaplarına almadığı şiirler ise *Bu Dünya Herkese Güzel (Dışarıda Kalan Şiirler)* başlığı altında Mehmet Can Doğan tarafından derlenmiş ve *Bütün Şiirleri* ciltlerine hiçbir zaman eklenmemesi koşuluyla ayrı basımı (2016) yapılmıştır.

*Oktay Rifat'ın
YKY'deki kitapları:*

- Bütün Şiirleri I-II (2007)
Bir Kadının Penceresinden (2007)
Danaburnu (2008)
Bay Lear (2008)
Yağmur Sıkıntısı - Toplu Oyunlar (2009)
Şiir Konuşması (2009)
Bayraklarımı Çektim - Kendi Sesinden Şiirler (2014)
Bu Dünya Herkese Güzel (Dışarıda Kalan Şiirler) (2016)
Elleri Var Özgürlüğün (Özel Baskı, 2016)
Yunan Antologyası (2018)
Latin Ozanlarından Çeviriler (2018)

- Doğın Kardeş**
Bir Aşka Vuran Güneş - Seçme Şiirler (2008)

OKTAY RİFAT

Yunan Antologyası

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5133
Şiir - 370

Yunan Antologyası / Oktay Rifat

Kitap editörü: Fahri Güllüođlu

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: A4 Ofset Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Otosanayi Sitesi Yeşilce Mah. Donanma Sok.
No: 16 Seyrantepe - Kağıthane / İstanbul
Tel: (0212) 281 64 48
Sertifika No: 12168

1. baskı: Çan Yayınları, 1964
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Haziran 2018
ISBN 978-975-08-4261-0

© Yapı Kredi Kùltür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kùltür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyođlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kùltür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

YUNAN ANTOLOGYASI

9 • Yunan Antologyası Üstüne

Aşk Epigrammaları

15 • Afrodite'nin Öğrettiği Sevda İşleri

15 • Afrodite'ye Yakarı

16 • Mezar

16 • Gülcü Kız

17 • Adaletsiz Eros'a

17 • Uykusuzluk

18 • Gözlerin Dili

18 • Yangın

19 • İç İçe

19 • Kadeh

20 • Gözyaşları

20 • Güller Gibi

21 • Gelen

21 • Sır

22 • Geçkin Sevgiliye

Ölüm Epigrammaları

25 • Homeros İçin

25 • Homeros İçin

26 • Orfeus İçin

26 • Diogenes Cehennem Kapısında Kerberos'la
Karşı Karşıya

- 27 • Temistokles'le Epikurus İçin
- 27 • Halikarnassoslu Ozan Herakleitos'un Ölümü Üstüne
- 28 • Başıboş Sığırlar
- 28 • Bir Genç Kız
- 29 • Bir Çekirge İçin
- 29 • Demokritos'un Çekirgesi
- 30 • Bir Köpek
- 30 • Denizin Attığı Ölü
- 31 • İnsan Sevmeyen Timon'a Kötü Gelen Öteki Dünya
- 31 • İnsan Sevmeyen Ölü
- 32 • Timon İçin
- 32 • Bekleyenler
- 33 • Boya Bosa Göre Mezar Yazıtı
- 33 • Ölmeyen İyi Kişiler
- 34 • Baba
- 34 • Bir Balıkçı
- 35 • İki Dost
- 35 • Geride Kalan
- 36 • Bir Çocuk
- 36 • Bir Köle

Tasvir Epigrammaları

- 39 • Korintos İçin
- 39 • Keçi Çobanı Dafnis
- 40 • Ege'nin İssız Adaları
- 40 • Tirsis'in Keçisi
- 41 • Roma'nın Buyruğu
- 41 • Bir İnek Yonusu
- 42 • Miron Ustanın İnek Yonusu
- 42 • Pan Tanrı Kaval Çalıyor
- 43 • Açıklamalar

Yunan Antologyası

Yayın Notu: Bu kitap, Oktay Rifat'ın *Bütün Şiirleri I* kitabının içinde yer almaktadır.

Yunan Antologyası Üstüne

1494 yılında, Floransa'da, *Janus Lascaris'ten alınan Yunan Epigrammaları* adında bir kitap yayımlandı. 1445'te İstanbul'da doğan Lascaris, İstanbul 1453'de elimize geçince, bu epigrammaları İtalya'ya götürmüştü. Aslında İzmitli Planudes'in 1301 yılının eylülünde tamamladığı aşağı yukarı iki bin dört yüz epigrammalık bir antologya idi bu.

Yunan dünyasında eski bir geçmişi vardır bu çeşit antologyaların. Okuyucu için hazırlanan ilk antologyanın Gadaralı Meleagros'un *Güldeste'si* olduğu anlaşılıyor (İÖ I. yüzyıl başı). İlk dizedeki ilk kelimenin baş harfine göre düzenlenen *Güldeste'de* Arkilokos, Simonides, Safo, Platon gibi eski ozanların yanında otuz yedi yeni ozana yer verilmiştir. Ozanlar, kişiliklerine uygun bir çiçek adıyla *Güldeste'ye* girerler, Meleagros bir başlangıç şiiriyle onları okuyucuya tanıtır.

Batıda *Yunan Antologyası* adıyla tanınan ve içinde dört bini aşkın epigramma bulunan ünlü yapıtın ilk kaynaklarından biridir Meleagros'un *Güldeste'si*. İsa'dan önce I. yüzyılla İsa'dan sonra XIV. yüzyıl arasında yayımlanan antologyaları sıralayalım burada:

- 1 - Gadaralı Meleagros'un *Güldeste'si*.
- 2 - Filippos'un *Güldeste'si*.
- 3 - Diogenianos'un *Antologya'sı*.
- 4 - Rufinus'un dergisi.
- 5 - Straton'un *Musa'sı*.
- 6 - Agatias'ın *Kiklos'u*
- 7 - Eufemias'a sunulan dergi.
- 8 - Kefalas *Antologya'sı* ile Palatinos *Antologya'sı*.
- 9 - Planudes'in *Antologya'sı*.

Epigramma nedir, ne demektir? Bugünkü anlamıyla epigramma birkaç dizeyi geçmeyen kısa bir şiir, bir taşlamadır. Bu anlayışa uygun epigrammalara ilkin Latin ozanı Martialis'te rastlanıyor.

Epigramma, sözlük anlamıyla, bir şeyin üzerine yazılan yazı demektir. Bu anlam zamanla bronz ya da mermer plakalara kazılan kısa şiirleri kapsamış. Daha sonra, sadece kısa şiirlere verilen ad olmuş. Demek ki epigramma ilkin bir anıta kazılan yazı, öz deyimiyle yazıttı. Mezar yazıtlarına sadece ölünün adı ve yurdu konurmuş önceleri; anıtlardaki yazıtlara ise, sadece anıtı dikenin, ya da o anıt kimin için dikilmişse onun adı. Bu yazıtlar bir zaman sonra ölçüye vurulmuş. Ölçülü yazıtların, ilkin İonya'da sonra bütün Yunan illerinde, İsa'dan önce VI. yüzyılda yayıldığı görülüyor. Med savaşları (İÖ V. yüzyıl) epigrammaların gelişimini etkilemiş olmalı ki, bu çağda tek tek ya da topluca dikilen mezar taşlarında ve anıtlarda epigrammalara bol rastlanıyor. Zamanın epigramma ustası ise Simonides'tir. Onun ünü bu konuda o kadar yaygındır ki, sonradan bu çağa rastlayan bütün imzasız yazıtlar Simonides'e mal edilmiştir. Bu yüzden, Simonides adını taşıyan ve bugün elimizde bulunan yetmiş seksen epigrammanın tümüyle onun elinden çıktığını söylemek doğru olmaz.

V. yüzyılda bir anıta kazılmak istenen epigrammaların yanı sıra pratik bir amaç güdülmeksizin yazılmış epigrammalara da rastlanıyor. Ama bir çığır olarak epigramma, daha sonra İskenderiye ve dolaylarında gelişmiştir. Bu kenti Büyük İskender, İsa'dan önce 331 yılında kurdu. Sonradan İskender'in imparatorluğu göçünce, generalleri İskenderiye'yi yaşattılar. Ptolemaios'lar gününde burası büyük bir ticaret ve kültür kenti oldu. Büyük kitaplığı dillere destandı. Kallimakos, Teokritos, Aratos gibi epigramma ustaları asıl bu çağda yetişmiştir. Asklepiades, Posidippos, Hedilos'la Kos adasında, Kallimakos'un yolundan yürüyen ozanlarla İskenderiye'de epigramma altın çağına ulaşır. Doğudaki bu gelişmeye karşılık, batıdaki Yunan illerinde de usta epigrammacıların yetiştiği görülür. Tegealı Anite, Tebaili Perses, Meseneli Alkaios, Sikionlu Mnasalkes, Siraguzalı Teodoridas bunlar arasındadır. İsa'dan önce I. yüzyılın başında Fenike ile Suriye'de epigramma yeni bir çiçeklenme çağına giriyor. Epigrammaların derlenerek antologyalar yapılması bu çağa rastlar.

Yunan Antologyası on altı bölüme ayrılır:

- I - Hıristiyanlık epigrammaları.
- II - Zeuksippos yonularının tasviri.
- III - Kizikos yazıtları.

- IV - Meleagros, Filippos ve Agatias'ın başlangıç şiirleri.
- V - Aşk epigrammaları.
- VI - Adak epigrammaları.
- VII - Ölüm epigrammaları.
- VIII - Kapadokyalı Gregorios'un epigrammaları.
- IX - Tasvir epigrammaları.
- X - Yüreklendirme epigrammaları.
- XI - Satirik ve başık epigrammalar.
- XII - Straton'un Musa'sı.
- XIII - Çeşitli ölçülerde parçalar.
- XIV - Problemler, enigmalar, orakulumlar.
- XV - Çeşitli epigrammalar.
- XVI - Palatinos Antologyası'nda yer almayan parçalar.

Okuyacağınız çeviriler, *Yunan Antologyası*'nın V, VII, IX sayılı bölümlerinden seçilmiştir. Bunları, Maurice Rat ile Pierre Waltz'in ve arkadaşlarının Fransızca düzyazı çevirilerinden Türkçeleştirdim.

Yunan adlarının yazılışı okunuşlarına göredir.

Çevirilerin başlarındaki sayılar şiirlerin *Antologya*'daki sayılarıdır. Bilgi için, kitabımızın sonunda bu sayılara göre düzenlenmiş açıklamalara başvurulmalıdır.